

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351.85:304

Карлова В.В.

Національна академія державного управління
при Президентіві України

ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

У статті розкриваються проблеми розвитку гуманітарної сфери в умовах сучасних викликів та загроз національній безпеці України, висвітлюються пріоритетні напрями політики держави у сфері гуманітарного розвитку на сучасному етапі. Показано, що серед цих напрямів в контексті забезпечення гуманітарної безпеки України важливе значення має формування цілісного гуманітарного простору України засобами культурної, освітньої, мовної, етнонаціональної політики, політики історичної пам'яті, формування й реалізація державної політики у сфері духовно-ціннісного розвитку суспільства.

Ключові слова: гуманітарна сфера, гуманітарна політика, виклики і загрози в гуманітарній сфері, національна безпека, гуманітарна безпека, базова система цінностей.

Постановка проблеми. Сьогодні Україна переживає період справжніх випробувань на міцність, адже перед нею виникають складні виклики та загрози, найбільшими і найактуальнішими серед яких є збереження незалежності й територіальної цілісності, припинення будь-яких проявів сепаратизму, воєнної агресії Російської Федерації проти України. Не в останню чергу це стало можливим завдяки надмірній присутності сусідньої держави в українському гуманітарному просторі. Сепаратистські настрої зародились і мали місце в тих регіонах України, де місцева влада постійно нехтувала питаннями державного статусу української мови, мовно-культурними правами українців, сприяла просуванню російського інформаційного, ідеологічного, історичного та культурного продукту на територію нашої держави.

Сьогодні стає очевидним, що без духовної незалежності від країни-агресора Україна не зможе втримати незалежність політичну та досягти економічного суверенітету. Провідну роль у виконанні цього завдання, поза сумнівом, має відігравати гуманітарна політика держави, яка здійснюється в освітній, мовно-культурній, інформаційній, конфесійній сферах, а також у царині історичної пам'яті. Саме від її реалізації

залежить розвиток патріотичної, освіченої, креативно і критично мислячої, морально виваженої особистості – дієвого провідника всіх суспільних звершень. З огляду на зазначене потребує ретельного аналізу та наукового осмислення найдоцільніших шляхів подолання проблем розвитку гуманітарної сфери в контексті забезпечення національної безпеки України засобами відповідної державної політики та прийняття відповідних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам гуманітарної політики та управлінню гуманітарним розвитком суспільства присвячені праці вітчизняних науковців О. Валевського, В. Дзоз, О. Дніпрова, С. Здіорука, П. Ситника, В. Скуратівського, В. Трощинського. На вивченні різних складових державного управління в галузі освіти, науки, культури концентрують свою увагу сучасні дослідники: Л. Гаєвська, В. Луговий, І. Надольний, П. Надолішній, П. Петровський та ін. Теоретико-методологічні аспекти національної безпеки та її окремих сфер розглядаються в наукових працях В. Горбуліна, А. Качинського, О. Литвиненка, Г. Ситника, А. Семенченка, О. Суходолі та ін. Водночас на сьогодні бракує наукових розробок, які безпосередньо торкаються обраної теми з огляду на

нові складні соціально-економічні, геополітичні умови, в яких знаходиться сучасна Українська держава.

Мета статті – визначити пріоритетні напрями гуманітарної політики в контексті забезпечення національної безпеки Української держави на основі аналізу сучасних викликів та загроз розвитку гуманітарної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У сучасних умовах забезпечення національної безпеки Української держави, виклики і загрози в гуманітарній сфері є не менш актуальними, ніж військово-політичні чи економічні. Починаючи з 1991 р., попри певні спроби розробки концепції гуманітарного розвитку, в Україні не проводилася послідовна державна гуманітарна політика, яка б спрямовувалася на формування повноцінного гуманітарного (духовно-ціннісного) простору України, а отже, активного і системного формування національної ідентичності, національної самосвідомості, збереження, захисту, розвитку і поширення власних ідеалів та цінностей. Зокрема, не вдалося затвердити й реалізувати розроблені науковцями й фахівцями проект Концепції розвитку гуманітарної сфери в Україні 2001 р. та проект Концепції гуманітарного розвитку України 2008 р., низки інших програмних документів гуманітарного спрямування, що суттєво позначилося на гуманітарному розвитку суспільства, виникненні загроз національній безпеці держави.

Крім того, фактично всі уряди незалежної України пов'язували гуманітарну сферу із соціальною, тобто насамперед із покращанням соціального захисту населення, не враховуючи, що ці сфери, хоча і тісно взаємопов'язані, але водночас вони не є тотожними, оскільки гуманітарна сфера – це передусім ідейна, ціннісна сфера.

Незважаючи на наявність значної кількості чинних нормативно-правових актів (законів України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, розпоряджень Кабінету Міністрів України та інших центральних органів виконавчої влади), в Україні й досі відсутній окремий системний правовий акт, який би визначав концептуальні засади державної гуманітарної політики і на який могли б спиратися органи публічної влади всіх рівнів у процесі впровадження цієї політики та прийняття відповідних управлінських рішень.

Усе це призвело до посилення негативних явищ і процесів у гуманітарній сфері, які створюють загрози для суверенітету нації, а також

для стабільності і розвитку Української держави як рівноправного члена світової спільноти. Саме неухильність із боку держави до гуманітарної складової частини, накопичення проблем, на які не було належного і своєчасного реагування з боку органів влади, заклала підґрунтя для потужної гуманітарної експансії з боку Російської Федерації, яка переросла у відкриту агресію проти України.

Більшість фахівців у сфері національної безпеки схиляються до трактування поняття «виклик» як намагання якоїсь держави протидіяти реалізації національним, державним інтересам [6], як початкову стадію зародження ескалації напруженості та протистояння. За такого підходу «виклик» можна ідентифікувати з поняттям «проблема». Водночас слід зазначити, що накопичення проблем може скласти підстави для формування виклику. Ігнорувати виклик, не звертати на нього уваги не можна. Він може із часом перерости в реальну загрозу безпеці держави, загрозу певному державному інтересу. «Загроза, – вважає В. Мунтіян, – це реальна можливість заподіяння шкоди, майнових, фізичних або моральних (духовних) збитків особистості, суспільству, державі» [7, с. 8]. На думку А. Качинського, поняття «загроза» за своєю сутністю складає можливість виникнення певних умов (технічних, екологічних, соціальних), за яких можуть виникнути негативні для людини, суспільства, держави події та процеси [5, с. 57]. У контексті окресленої проблеми важливим є трактування загроз у національній безпеці в Законі України «Про основи національної безпеки України». У ст. 1 Закону загрози національній безпеці визначаються як наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України [8].

Загрози гуманітарній безпеці – це ті негативні тенденції, що, насамперед, пов'язані з деформацією ціннісних основ суспільства, зокрема: небезпеки руйнування духовного світу людини, що загрожують становленню її свідомості, світоглядним основам, свободі думки, переконань, інтелектуальної діяльності; загрози усталеному функціонуванню всіх форм суспільної і масової свідомості та ментальності; загрози розвитку культури суспільства, його етнічних і конфесійних спільнот, а також загрози функціонуванню соціокультурних інститутів: науки, моралі, освіти, виховання, мистецтва, релігії – що забезпечують задоволення духовних потреб

нації. Колосальний досвід сучасності переконливо доводить, що за допомогою маніпуляцій сенсами та масовою свідомістю можна досягти більш істотних результатів, аніж вдаючись до застосування найновіших озброєнь. Загрози в духовній сфері хоча й мають латентний, прихований характер, проте негативно впливають на соціально-політичні процеси і безпеку суспільства [3].

Слід зазначити, що духовне життя суспільства в усьому його різноманітті так чи інакше зосереджене навколо індивідуальної, групової і масової свідомості. Це та сфера, де формується система духовних цінностей особистості й суспільства в цілому. Існування в суспільстві чітко визначеної базової системи цінностей, яка поділяється і підтримується його переважною більшістю, сприяє національній інтеграції та виступає орієнтиром нації на шляху державотворення. Базові цінності суспільства лежать в основі національної ідеї й загальнонаціональної ідеології як духовної рушійної сили державотворення. На основі спільних національних цінностей формується і реалізується стратегія національного поступу, державна політика, приймаються закони, управлінські рішення. Зазначене переконує, що подолання негативних тенденцій в гуманітарній сфері, які становлять загрози для її розвитку, має стратегічне значення, оскільки духовно (культурно, інформаційно, ідеологічно, конфесійно, психологічно) роз'єднане суспільство не здатне розвиватися в будь-якій сфері суспільного життя, особливо в існуючому геостратегічному духовному просторі.

Гуманітарна безпека (включаючи її культурно-історичні, інформаційно-психологічні, ідеологічні, релігійні, наукові, освітні та інші компоненти) як одна зі складових частин національної безпеки є найбільш вразливою з точки зору деструктивного внутрішнього і зовнішнього впливу. До зовнішніх загроз у сфері гуманітарного розвитку суспільства фахівці відносять: політику окремих країн, що спрямована на їх домінування в культурній та духовній сферах, на протидію вільному розвитку культурно-духовної традиції країни, блокування рівноправної участі в міжнародному розподілі культурних надбань людства, насадження чужої ідеології; розгортання окремими країнами світу «культурної експансії» щодо інших країн; розробку окремими державами концепцій «інформаційної війни», які передбачають створення та використання засобів небезпечного впливу на гуманітарну сферу

інших країн із метою порушення її нормального функціонування й несанкціонованого доступу до всіх внутрішніх ресурсів країни; злочинну діяльність релігійних сект, організацій та окремих осіб у духовній сфері; діяльність економічних і політичних структур у духовній сфері, що спрямована проти національних інтересів країни.

Серед джерел внутрішніх загроз для розвитку гуманітарної сфери найважливішими є: відставання країни від провідних держав світу за рівнем інформатизації суспільства, що обмежує її можливості щодо охорони власної культурної традиції та рівноправного культурного обміну між націями; недостатня координація діяльності органів державної влади країни щодо формування та реалізації державницької ідеології, національної ідеї як важливої складової частини національної безпеки; низький загальний рівень освіти (чи її якості) громадян, що ускладнює можливість людини протистояти деструктивному впливові зовні; неідеальна законодавча база щодо захисту, поширення та укріплення традиційних національних ідеалів та цінностей [9].

В Україні сьогодні поки що немає духовної національної єдності. Цьому, насамперед, сприяє відсутність сформованої і загальноприйнятої системи національних духовних цінностей, прийнятої більшістю суспільства або хоча б його пасіонарною частиною, єдиної ідеї національного розвитку, загальнонаціональної ідеології, які повинні забезпечувати консолідацію та інтеграцію соціуму, відсутність ефективної гуманітарної політики, цілеспрямованої на забезпечення духовно-ціннісного розвитку українського суспільства. У суспільстві існує дисбаланс між духовними і матеріальними цінностями на користь останніх. Деструкцію і дезінтеграцію посилює загальна соціальна напруженість, викликана, зокрема, катастрофічним розширенням населення за матеріальним статусом (рівнем життя), що з кожним роком посилюється. Усе це призводить до зростання радикальних настроїв, ідеологічної поляризації суспільства, особливо в регіонах зі слабкою економічною інфраструктурою.

Ідеологічний вакуум, що утворився в нашій країні після розвалу СРСР, відсутність чітко визначеної системи базових цінностей створили сприятливий ґрунт для деструктивного впливу на суспільну свідомість як усередині країни, так і ззовні, розколу суспільної свідомості за ціннісно-орієнтаційною ознакою, що може, у свою чергу, привести до незворотних

наслідків – руйнування духовної цілісності нації і, в кінцевому підсумку, знищення України як суверенної держави.

Потужними загрозами основам духовного життя в сучасній Україні є цілеспрямоване впровадження в суспільну свідомість зацікавленими у підпорядкуванні нашої держави своїм інтересам низкою держав чужих українській ментальності стереотипів мислення і способу життя, деструктивних життєвих пріоритетів, ідеологем, цілей і завдань, що стоять перед окремою особистістю і суспільством у цілому; політика іноземних держав, спрямована на впровадження масової вестернізованої культури в національний гуманітарний простір; діяльність, спрямована на послаблення інтелектуального потенціалу України шляхом сприяння «відтоку мізків»; утиски державної української мови і, таким чином, зменшення долучення українців до українського інформаційного простору; експансія на українську територію релігійних, псевдорелігійних, світських сект і місіонерів; діяльність антиукраїнських засобів масової інформації.

Зазначені загрози руйнівню впливають на ментальність народу, знищуючи його національну ідентичність. Розуміючи це, супротивники сьогодні докладають максимум зусиль у сфері пропаганди власних зразків культури, нав'язливо просувають у гуманітарний простір нашої держави власні цінності, використовуючи увесь доступний їм інформаційно-пропагандистський арсенал, і таким чином намагаються зруйнувати духовну єдність суспільства з метою утримання України в орбіті своїх власних цілей та інтересів. «На Донеччині, Луганщині та в АР Крим унаслідок відсутності за часів незалежності цілеспрямованої державної політики формування української нації зусиллями adeptів «руського мира» сформувався міф про спільну з Росією ідентичність, несумісну з українськими цінностями, що й стало ідеологічною основою поширення проросійських настроїв та утворення сепаратистсько-терористичних організацій під виглядом квазіреспублік» [1, с. 365]. Переважання локальних ідентичностей над загальнонаціональною у свідомості значної частини громадян виявилось в українських умовах викликом територіальній цілісності і незалежності Української держави.

Суттєвими загрозами у сфері забезпечення гуманітарної безпеки українського суспільства є відсутність у державній гуманітарній політиці чіткої стратегії державно-управлінського впливу на формування загальнонаціональної системи

цінностей, становлення і розвиток духовності та культури українського суспільства; духовна опіка православних українців Українською православною церквою Московського патріархату, яка є невід'ємною частиною Російської православної церкви, причетної до поширення ідеологічних проектів Російської Федерації в Україні, підтримки бойовиків і терористів на українському сході, спротиву процесам євроінтеграції, виробленню негативного іміджу України тощо; відсутність науково обґрунтованої, послідовної системної мовної політики держави, політики формування національної пам'яті, чіткої політики формування єдиного інформаційно-культурного простору України і його захисту, належного законодавчого регулювання цих сфер та контролю за дотриманням чинних правових норм; низький рівень фінансування основних гуманітарних галузей та неефективне використання виділених бюджетних коштів, що породжує протиріччя між декларованими завданнями та реальним їх виконанням.

Першочерговим завданням органів державної влади у сфері забезпечення повноцінного гуманітарного розвитку суспільства є розробка й реалізація Концепції гуманітарного розвитку України як основного орієнтира для вироблення комплексної і глибоко продуманої гуманітарної політики, спрямованої на формування засад національної єдності задля розбудови демократичної, правової держави, формування національної ідентичності шляхом становлення української політичної нації, захисту прав і свобод громадянина України в гуманітарній сфері. Зазначена концепція має визначити напрями діяльності органів публічного управління у сфері гуманітарного розвитку, зокрема щодо здійснення культурної, освітньої, мовної, етнонаціональної політики та політики у сфері формування й розвитку духовних цінностей як складових частин гуманітарної політики держави. Державна гуманітарна політика має бути системою науково-прагматичних поглядів і принципів, що визначають напрями, засоби і методи спільної діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства щодо захисту національних цінностей, передбачення, виявлення, ліквідації загроз (негативних тенденцій) в культурній, науковій, релігійній, інформаційній, ідеологічній сферах суспільного життя.

Концепція гуманітарного розвитку України має спиратися на систему базових цінностей, яка б поділялася і підтримувалася суспільством

та виступала орієнтиром нації на шляху державотворення, що сприятиме формуванню національної самосвідомості, національній інтеграції, стабільному розвитку держави. Механізмом погодження базових національних цінностей, на нашу думку, має стати загальнонаціональний діалог, який ініціює Президент України як всенародно обраний голова держави, активно співпрацюючи з Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою України, з різними політичними силами, громадськими організаціями, генеруючи конструктивні ідеї й пропонуючи власні варіанти розв'язання проблем. Співпраця органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, наукових установ щодо формування загальнонаціональних цінностей уможливить актуалізацію і кристалізацію системи базових національних цінностей, що сприятиме консолідації українського суспільства в єдину політичну націю. Можливими форматами такого діалогу може бути запровадження дискусійних майданчиків, телемостів між різними регіонами України за участю моральних авторитетів української нації, провідних вчених, доцільним є створення постійно діючого інтелектуального форуму як платформи для погодження і підтримки різних позицій та ідей, який зміг би зробити вагомий внесок в узагальнення системи національних цінностей, формування національної ідеї, ідеології державотворення.

Для аналізу й обробки інформації, пропозицій, отриманих під час діалогу та підготовки практичних рекомендацій, мають бути створені аналітичні, науково-експертні центри, зокрема в структурі Національного інституту стратегічних досліджень, Національної академії державного управління при Президентові України з проблем націє- і державотворення, формування і реалізації гуманітарної політики держави.

Державно-управлінські структури у своїй діяльності мають запровадити належне інформаційне забезпечення науково-експертних висновків (узагальнень) щодо державної політики формування системи загальнонаціональних цінностей та ознайомлення суспільства з проектами документів шляхом організації суспільного діалогу для їх широкого обговорення й погодження позицій; розробку концепцій, доктрин, програм розвитку нації і держави.

Реалізація гуманітарної політики України вимагає підвищення якості й ефективності управлінської діяльності в гуманітарній сфері, функціональної результативності роботи органів

публічного управління, застосування адекватних управлінських підходів відповідно до пріоритетних цілей національного поступу і розбудови держави.

Одним із найактуальніших завдань публічного управління в гуманітарній сфері та водночас одним із пріоритетів суспільного розвитку України є створення умов для формування й повноцінного функціонування національної самосвідомості її громадян. Адже національна самосвідомість належить до найважливіших чинників формування політичної нації, стійкого розвитку політичної системи, легітиматії інститутів держави. Державотворення може бути успішним, якщо спиратиметься на сконсолідовану націю співгромадян із сформованою національною самосвідомістю, що виступає основним суб'єктом здійснюваних перетворень і чітко усвідомлює ціннісні орієнтири, ідеали державного будівництва як необхідної умови реалізації національних інтересів.

Формування власної ідентичності, розвиненої національної самосвідомості виступають необхідними умовами внутрішньої інтеграції українського суспільства в єдину політичну націю, здатну протистояти численним викликам глобалізованого світу. Лише сильна, внутрішньо інтегрована нація співгромадян із відповідним рівнем національної самосвідомості зможе здійснити повномасштабну економічну, соціальну і політичну модернізацію країни [4, с. 223].

Пріоритетним завданням для органів публічної влади щодо забезпечення розвитку гуманітарної сфери України як основного чинника національної консолідації та інтеграції українського суспільства має бути формування цілісного гуманітарного простору України, важливою складовою якого є інформаційно-культурний та історичний простір, захист від деструктивного інформаційно-психологічного впливу на суспільну свідомість з боку геополітичних конкурентів України, що, насамперед, передбачає:

– формування мовної єдності суспільства, що передбачає утвердження української мови як єдиної державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України як засобу духовного об'єднання і міжетнічного спілкування української нації (не заперечуючи визначений відповідними міжнародними і національними правовими документами статус мов етнічних меншин). Для цього доцільно: прийняти мовний закон у тій редакції, що зміцнює позиції державної української мови; затвердити нові Державну і регіональні програми щодо забезпечення

функціонування та розвитку державної української мови в усіх сферах суспільного життя; запровадити систему дієвого контролю за дотриманням мовного законодавства в державі; створити належну нормативно-правову базу підтримки україномовних засобів масової інформації, книговидавання, кінематографа;

– формування єдиного інформаційно-культурного простору України, що передбачає: реалізацію цілеспрямованої державної інформаційної політики, насамперед розвиток системи суспільного теле- і радіомовлення, наповнення його програмами, зорієтованими на формування у громадян України національної самосвідомості, державницького мислення, почуття патріотизму, сприяння утвердженню громадянського порозуміння і злагоди та створення відповідної нормативно-правової бази для цього;

– упровадження нових концептуальних підходів до культурної політики України, що передбачають створення правових, економічних та організаційних умов для збереження і всебічного розвитку національної культури як важливого чинника національної самоідентифікації, зокрема прийняття Закону України «Про національний культурний продукт», спрямованого на підтримку вітчизняного виробника культурного продукту, який відповідає національним інтересам і зміцнює суверенітет держави;

– творення спільної історичної пам'яті українського народу засобами державної політики національної пам'яті, зорієтованої на формування у громадян націєцентрично-державницького розуміння історії;

– формування громадянського патріотизму, зокрема прийняття Закону України «Про патріотичне виховання громадян» та Державної програми виховання громадянського патріотизму, реалізація яких сприятиме утвердженню патріотичної самосвідомості суспільства як потужної мобілізаційної сили у становленні української політичної нації, розбудові Української держави [4, с. 323–328]

Із метою створення умов для національної інтеграції доцільно розробити Концепцію державної етнонаціональної політики України, яка має стати орієнтиром для органів державної влади у формуванні української політичної нації, національної ідентичності, національної самосвідомості, розв'язанні проблем етнонаціонального розвитку суспільства.

Важливою умовою забезпечення гуманітарної безпеки українського суспільства, безперечно, є

зростання економічного добробуту для задоволення базових потреб людини з подальшою можливістю духовного розвитку.

Висновки. Вивчення загроз і викликів в гуманітарній сфері України та застосування адекватних механізмів державного реагування щодо їх подолання необхідно розглядати як одну з головних умов існування нашої держави, самозбереження та подальшого її розвитку як незалежного та повноправного члена світового співтовариства.

Усі роки незалежності гуманітарна політика Української держави розвивалася непослідовно, хаотично, без визначених концептуальних засад. Саме відсутність належної уваги до української духовно-ціннісної, мовної, конфесійної, освітньо-наукової, культурної проблематики заклала підґрунтя для потужної гуманітарної експансії з боку Російської Федерації, а згодом і агресії проти нашої держави. Тому разом із проведенням економічних і політичних реформ і протидією воєнній агресії сусідньої держави чільну увагу слід приділяти загрозам у гуманітарній сфері, подоланню їх шляхом формування і реалізації відповідної політики.

Пріоритетами гуманітарної політики України в умовах сучасних викликів і загроз національній безпеці нашої держави є: розробка й реалізація Концепції гуманітарного розвитку України як основного орієнтира для вироблення комплексної і глибоко продуманої гуманітарної політики, спрямованої на захист національних цінностей, ліквідацію загроз (негативних тенденцій) в культурній, науковій, релігійній, інформаційній, ідеологічній сферах суспільного життя; формування цілісного гуманітарного простору, складовими частинами якого є: утвердження базової системи цінностей українського суспільства, утвердження української мови як єдиної державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України; створення правових, економічних та організаційних умов для збереження і всебічного розвитку національної культури як важливого чинника національної самоідентифікації; творення спільної історичної пам'яті українського народу засобами державної політики національної пам'яті, реалізація цілеспрямованої державної інформаційної політики.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні інституційного, кадрового аспектів забезпечення гуманітарної безпеки держави, організаційно-правових механізмів протидії загрозам у гуманітарній сфері.

Список літератури:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». К.: НІСД, 2015. 684 с.
2. Виклики та загрози гуманітарній безпеці Української Держави: зб. наук.-експерт. мат-лів / за заг. ред. С.І. Здіорука. К.: НІСД, 2015. 104 с. (Сер. «Гуманітарний розвиток», вип. 4).
3. Горлинський В.В. Духовні координати безпеки суспільства. *Стратег. панорама*. 2006. № 1. URL: http://www.niisp.org/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb1&issue=2006_1.
4. Карлова В.В. Державотворчий потенціал національної самосвідомості: монографія. К.: НАДУ, 2012. 396 с.
5. Качинський А.Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення: монографія. К.: НІСД, 2009. 912 с.
6. Концепція (основи) національної безпеки України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&r>.
7. Мунтіян В.І. Реформування Збройних Сил України: погляд крізь призму Держбюджету. *Наука і оборона*. 2008. № 4. С. 7–13.
8. Сухорукова А.В. Безпека духовності: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. ... канд. філос. наук: спец. 09.00.03. Запоріжжя, 2010. 18 с.

**ПРИОРИТЕТЫ ГУМАНИТАРНОЙ ПОЛИТИКИ В УСЛОВИЯХ ВЫЗОВОВ И УГРОЗ
НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ**

В статье раскрываются проблемы развития гуманитарной сферы в условиях современных вызовов и угроз национальной безопасности Украины, освещаются приоритетные направления политики государства в сфере гуманитарного развития на современном этапе. Показано, что среди этих направлений в контексте обеспечения гуманитарной безопасности Украины важное значение имеет формирование целостного гуманитарного пространства Украины средствами культурной, образовательной, языковой, этнонациональной политики, политики исторической памяти, формирование и реализация государственной политики в сфере духовно-ценностного развития общества.

Ключевые слова: гуманитарная сфера, гуманитарная политика, вызовы и угрозы в гуманитарной сфере, национальная безопасность, гуманитарная безопасность, базовая система ценностей.

**PRIORITIES OF HUMANITARIAN POLICY IN CONDITIONS CHALLENGES
AND THREATS OF THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE**

The article reveals the problems of development of the humanitarian sphere in the conditions of modern challenges and threats to the national security of Ukraine, highlights the priority directions of the state policy in the field of humanitarian development at the present stage. It is shown that among these areas in the context of ensuring humanitarian security of Ukraine, the formation of an integral humanitarian space of Ukraine by means of cultural, educational, linguistic, ethno-national policy, historical memory policy, the formation and implementation of state policy in the sphere of spiritual and value development of society is important.

Key words: humanitarian sphere, humanitarian policy, challenges and threats in the humanitarian sphere, national security, humanitarian security, basic system of values.